

לא-ל אשר שבת

The *סידור* of *רב סעדיה גאון* does not include either the *פיוט* of *הכל יודוך* or the *פיוט* of *אל-אדון* as part of the first *ברכה* of *שמע* for *שבת שחרית* but he does provide the following:

סידור רב סעדיה גאון – ויש מוסיפים ביוצר אור לפני שאומרים בורא קדושים: א-ל אשר שבת . . .

Translation: Some add to the Bracha of Yotzer Ohr before they say the words: Borei Kidoshim, the words: Kail Asher Shavas.

Why did *רב סעדיה גאון* include the *פיוט* of *לא-ל אשר שבת* but not the *פיוטים* of *הכל יודוך* and *אל-אדון*? A possible answer may have been provided by Professor Ezra Fleischer in a chapter entitled *קטעי יוצר קדם-קלאסיים* in the book: *היוצרות בהתהוותם: לא-ל פיוט* on pages 47-50. He begins by postulating that the form of the *פיוט* of *לא-ל אשר שבת* as it appears in the *סידור* of *רב סעדיה גאון* is the original version of the *פיוט*:

קטעי יוצר קדם-קלאסיים –ואף על פי שנוסחו נתרחה ונשתבש קמעה במנהג המאוחר, לשונו הקדום מגלה בצורה ברורה את קיצובו המקורי המדוקדק (הנוסח מובא על פי סידור רב סעדיה גאון עמ' קכא, שהוא עודף על הניסוחים שבסידורים שלנו בטור אחד):

Translation: Even though the wording of the piyutt of L'Ail Asher Shavas was expanded and slightly disjointed in later versions, its earlier version clearly shows its original form (that version is presented in the Siddur of Rav Sadiya Gaon, page 121, which contains within it one additional line that is not present in later versions):

א-ל אשר שבת / מכל המעשים / ביום השביעי התעלה / וישב על כסא כבודו
 תפארת עטה / ליום המנוחה / ועונג קרא / ליום השבת
 זה שבח / ליום השביעי / שבו שבת א-ל / מכל מעשיו
 יצוה ושבתו עמו / כל דגלי יעקב / ועשו בו מנוחה / וקראו אותו עונג
 ויום השביעי / משבח ואומר / מזמור שיר / ליום השבת
 לפיכך יפארו לא-ל כל יצוריו שבת יקר ותהלה יתנו לא-ל שהנחיל מנוחה לעמו ביום שבת
 קרש שמך ה' א-להינו לעולם יתקדש וזכרך מלכינו לנצח יתפאר בורא קדושים עד סוף
 הדבור.

The following represents the additional line of the *פיוט* of *לא-ל אשר שבת* contained in the *סידור* of *רב סעדיה גאון* that is not found in other versions:

יצוה ושבתו עמו / כל דגלי יעקב / ועשו בו מנוחה / וקראו אותו עונג.

Translation: G-d commanded and they rested with Him, all the tribes of Israel and made it a day of rest and called it a day of joy.

Professor Fleischer then presents evidence that the לא-ל אשר שבת פיוט was not an independent פיוט but was one of a series of seven פיוטים, each of which was meant to be recited on a different day of the week. All seven פיוטים have not been found but several have been located. The first two were presented by Ismar Elbogen in his book: עיונים. They represent the פיוטים for Thursdays and Fridays:

[... .. /] דגים ועופות / וגם תנינים
 הוציא [...]נים / מבטן ארץ / והמליטה בהמות רמושים חיות
 אילו מעשה / יום החמישי / שבו נבראו / שרצי ימים
 ויום החמישי / משבח ואומר / הרנינו לא-להים עוינו / הריעו לא-להי יעקב
 לפיכך יברכו לא-ל חי כל יצוריו שבה וגדולה ותפארת יתנו
 לא-ל בורא שרצי ימים ורמשי חלד תתברך

[... .. /] fish and birds \ and serpents

He pulled out [...] from the belly of the Earth \ gave birth to wild and domesticated animals and reptiles

*That is what was created \ on the fifth day of creation \ on which were created \ the inhabitants of the sea
 The fifth day \ praises and says: \ sing joyously to the G-d of our might \ call out to the G-d of Jacob
 Therefore all His creations will bless G-d with praise and will bestow glory
 To G-d who created the creatures in the seas and the reptiles on the land*

א-ל אשר / אין חקר לתבונתו / בשישי כל / פועל מלאכתו
 גולם עפר / רקם בעלמו / [...] / איבר אדמה
 הדרו המשיל / אתו ללדת / וקבע ברכות / [...] / ובעזרו
 אלה מעשה / יום השישי / כי בו כלו / מעשה בראשית
 ויום השישי / משבח ואומר / ה' מלך / גאות לבש
 לבש ה' עז התעור אף תיכון בל תמוט. לפיכך יברכו לא-ל צופה ראשית ואחרית. תתברך
 ה' א-להינו לעד וגו'

*G-d for whom \ there is no limit in knowledge \ on the sixth day of creation \ all the results of His work
 A creation out of dust \ He fashioned in His image \ [...] \ body parts made of dust
 Part of His glory He instilled within it \ To be part of him \ and established blessings \ [...] \ and to help him
 Those are the creations \ of the sixth day \ on which was completed \ all of creation
 The sixth day \ praises and says: \ G-d reigned \ Grandeur He wore \
 He donned might and girded Himself. He even made the world firm so that it should not falter. Therefore
 let them bless G-d who sees the beginning and foresees the end.*

להבין את התפלה

The פיוט that represents Tuesdays was presented by אדלר 2876: כתב יד

א-ל אשר במעלה ומטה / הודיע פלאיו / ביום השלישי ברא / מזונות יצוריו
גבול שם ולמול ים / חלק מעינות / דרכי ימים / ומימי נהרות
הצמיה מארץ / מיני דשא עשב / ועץ מזריע זרע / ומגד כל אכל
[אילו מ]עשה / יום השלישי / כי בוא נבראו / [מזונות] לכל חי
ויום השלישי / משבח ואומר / א-להים נצב בעדת א-ל / בקרב א-להים ישפט
לפיכך יפארו לא-ל חי כל יצוריו שבה וגדולה ותפארת יתנו
לא-ל בורא מזונות לכל חי. תתברך ה' א-להינו לעד ונו'

G-d who is on high and below \ exhibited the wonders He can perform \ on the third day He created \ that which is necessary to fulfill the dietary needs of His creations

He placed a border and next to the sea \ part as springs \ the path of the seas \ and the waters of the rivers

He brought forth plants from the ground \ different species of grass \ trees that reproduce themselves \ the best of all foods

This is what was created \ on the third day \ on it was created \ the food for all living things

The third day \ praises G-d and says \ G-d stands among the divine assembly \ in the midst of Judges He will judge

Therefore all living creatures will praise G-d, heap glory on Him who provides food for all living things.

Because the literary style of the פיוט of א-ל אשר שבת as presented by רב סעדיה גאון matched the literary style of these additional פיוטים, Professor Fleischer concluded that the version of the פיוט of א-ל אשר שבת as presented by רב סעדיה גאון was the original version.

These פיוטים raise some interesting questions that may never be answered: were the פיוטים including the one for שבת composed simultaneously or did someone expand on the פיוט that was composed for שבת by adding similarly styled פיוטים for the weekdays? Where were the everyday פיוטים composed; in ארץ ישראל or בבבל? In a recent Supplement we learned that in בבבל, they shied away from including prayers that referred to what G-d created each day so as not to duplicate an activity that was performed in the בית המקדש; i.e. the מעמדות. That would be an argument that the פיוטים were composed by someone who did not follow מנהג בבבל. By the same token, an argument can be made that the פיוטים were not composed by one who followed מנהג ארץ ישראל because each פיוט led into קדושה דיוצר. According to מנהג ארץ ישראל, קדושה דיוצר was only recited on שבת. As a result there would be no need to recite such a פיוט during the week. The following source may represent some evidence that the פיוט of א-ל אשר שבת was

composed first and the פיוטים for the weekdays were composed after:

ספר המחקים—א—ל אשר שבת מכל מלאכתו ביום השביעי נתעלה וישב, לכל בריאה ובריאה ברא הקב"ה שר, ובלייל שבת בראשית ישב על כסא כבודו וקרא לכולם, ובעמדן לפניו עמד מכסאו להושיב בו שר של שבת, וזהו תפארת עטה ליום המנוחה, שכבוד גדול עשה לו להשיבו על כסאו לפני כל השרים, גם בראותם כך עמדו ואמרו שירות ותשבחות לשר של שבת, בא הקב"ה והראה אותה שמחה לאדם הראשון, כשראה לכל אחד ואחד שהיה משבח לשר של שבת פתח ואמר מזמור שיר ליום השבת, אמר לו הקב"ה לו אתה אומר שירה ולי אי אתה אומר שירה,

Translation: For each creation, G-d appointed a representative. At the beginning of the first Shabbos G-d sat on His throne and called the representatives together. Once they all gathered, G-d arose from His throne and asked the representative of Shabbos to sit on His throne. That is the meaning of the phrase: Tiferes Ata L'Yom Ha'Minucha (He enveloped the day of rest with glory). G-d bestowed great honor on the representative of Shabbos by inviting him to sit on G-d's throne. When the other representatives present saw the demonstration of honor, they stood as well and sang songs of praise to honor the representative of Shabbos. G-d then approached Adom Ha'Rishon and showed him the great rejoicing that was taking place. When Adom saw the great honor that was being bestowed upon the representative of Shabbos, Adom joined in by saying: Mizmor Shir L'Yom Ha'Shabbos. G-d then said to him: for the representative of Shabbos you are willing to heap words of praise but you are not willing to do the same for Me?

כיון ששמע שר של שבת שטוב בעיני הקב"ה לומר שירה מיד ירד מן הכסא וצוה ואמר טוב להודות לי-י, וענו כולם ואמרו ולומר לשמך עליון, זה שבח של יום השביעי, אותו כבוד שעשה לו הקב"ה זהו שבחו, ויום השביעי משבח ואומר מזמור שיר ליום השבת כלומר [כל] מה שבאותו מזמור טוב להודות לי-י, לפיכך יפארו ויברכו לא-ל כל יצוריו, אילו השרים שענו את' כולם אחריו לומר לשמך עליון. ואין לפותרו לענין אחר שהרי אין יציר מפאר ומברך לי-י כי אם ישראל.

Translation: When the representative of Shabbos saw that it would be a good idea to recite words of praise to G-d, he immediately stepped down from G-d's throne and exclaimed: Tov L'Hodos La'Shem (it is good to express thanks to G-d). All those present answered: Oo'Lizamer L'Shimcha Elyon, Zeh Shevach Shel Yom Ha'Shevi. That means: the fact that G-d extended such an honor to the representative of Shabbos is worth praising. In turn: V'Yom Ha'Shevi Mishabeach V'Omer: Mizmor Shir L'Yom Ha'Shabbos. This means that all that is found in the Mizmor is worth saying as words of thanks to G-d. As a result, Yipha'aru V'Yivarchu L'Kail, Kol Yizturav. This represents the officers of each creation who responded after the officer of Shabbos said words of praise to G-d and said: L'Zamer L'Shimcha Elyon. The lines of this prayer should not be interpreted differently since no creation praises G-d in the same way that those who observe Shabbos do.